

Dr. Boross Péter születésnapjára

A Belügyi Szemle szerkesztősége a nyolcvanöt éves *dr. Boross Péter* miniszterelnököt köszönti, aki *Antall József* 1993. decemberi halála után került a kabinet élére, és emlékezik a korszakteremtő belügyminiszter munkásságára, aki válságos időkben, az ország közbiztonságát megrendítő „taxisblokádnál” után vette át a tárca irányítását. Három évig vezette az újjászülető magyar közjog végrehajtásáért felelős minisztériumot, de e rövid idő alatt történelmet írt, amikor napjainkig terjedő érvényességgel alakította belügyeink arculatát.

Aki a politika színpadára lép, számolhat azzal, hogy tevékenységét ellenfelei nem méltatni, hanem kritizálni kívánják, sokszor igazságtalanul. Boross Péternek politikusként ebben bőven volt része. Az eltelt két évtized azonban arról tanúskodik, hogy az államférfiúi bölcsesség képes pártharcoktól függetlenül tekintélyt szerezni a maga számára. 1994 óta nem volt belügyminiszter, akinek a tevékenységét a közvélemény ne hozzá mérte volna, és aligha akad hivatalnok, aki ne emlékezne arra a kivételes élményre, amikor egy miniszter szakembereket tisztel alárendeltjeiben.

A korabeli ellenzék gyakran titulálta rendőriminiszternek azt a Boross Pétert, aki kivételes közjogi műveltség birtokában világosan látta az önkormányzatiság fontosságát, miközben a szabályozás módját alapos okkal kritizálta. Minisztériumát a közigazgatás legfontosabb organizátorának tekintette és úgy is irányította. Azt hirdette, hogy ne fogjon államreformba, aki képtelen megkülönböztetni az autonómiák önállóságát a közigazgatási hatóságok szükségletektől, és aki az indokolt regionális gazdasági fejlesztéseket a mély történelmi gyökerű megyerendszer felszámolásától várja. Neki lett igazza, miként abban is, hogy az igazgatási szolgáltatásokhoz nélkülözhetetlen jogbiztonságot a dekoncentrált államigazgatás képes szavatolni, ami a járások visszaállítását követeli. Mindazonáltal nem feledhetjük, hogy a helyi önkormányzatok az ő minisztersége idején gazdasági önállóságukkal és demokratikus működésükkel példát adhatnak a maiaknak is.

1990 decemberében a legnagyobb feladat a rendészeti igazgatás tekintélyének és hatékonyságának helyreállítása volt. Boross Péter az egységes államrendőrségi modell feltétlen híveként felismerte, hogy az államszocializmus romboló hatásainak türelmes semlegesítése és a polgári értékek fokozatos helyreállítása nélkül a rendőrség „polgárbarátta” tétele üres jelszó marad, következménye pedig a szakmai elbizonytalanodás és a cselekvőkép-

telenség. Olyan időszakban, amikor a gyengülő közrend és a bűnözés terjedése rendőri professzionalizmust kíván.

A rendvédelmi szervek hivatásos állományában dolgozók az első miniszteri döntések nyomán „természeti csodaként” éltek meg tekintélyük helyreállítását. Nincs szó csodáról, de szó van politikusi erényekről és vezetői tehetségről.

A politikusi erénye, hogy kormányzati pozícióban sem tekinti magát a mindentudás birtokosának, elismeri apparátusának hozzáértését. Ennek a felfogásnak része, miszerint a hivatal tartsa magát távol a pártok küzdelmeitől, a pártpolitikuskok pedig tanulják meg, hogy meddig terjed a kormányzati kompetencia és hol kezdődik a szakmai műveltség. Boross Péter minisztersége maga volt a garancia a közigazgatás rangjának visszaszerzéséhez, és arra is, hogy a bűnüldözés ne silányuljon politikai eszközzé. Erre a garanciára napjainkban is szükség van.

A vezetői lehetőség képes olyan szervezeti és irányítási feltételeket létrehozni, amelyek teret adnak a hozzáértésnek. A szakértelem rehabilitálása az ORFK élén és a végrehajtás valamennyi szintjén, a közbiztonsági és a bűnügyi szolgálati ágak határozott elkülönítése, a bűnüldözés feletti igazságszolgáltatási kontroll támogatása, a bűnügyi technika rangjának visszaállítása, a helyi rendőrségek megerősítését szolgáló őrprogram elindítása, a rendőrképzés megreformálása fémjelzte Boross Péter belügyéri teljesítményét. Egy későbbi interjúban elmondta, hogy még négy esztendőre látott volna maga előtt feladatokat e tárca élén. Csak sajnálhatjuk, hogy ezt a lehetőséget már nem kapta meg.

Azok, akik Boross Péter közszerepléseit kívülről szemlélték, hajlottak arra, hogy a rendőrállam rémét idézzék fel. A „kemény, férfias” rendőrkép, az üzenet, miszerint a rendőr és a bűnöző harcában félelmei ne a rendőrnek, hanem a jogsértőnek legyenek, a kockázatot vállaló és erőszakot alkalmazó rendőr megvédelmezése erősítette a törvényességért aggódók hangját. A rendőrök azonban értették a miniszterük szavait.

A rendészet feladata a jogellenes emberi magatartásokból keletkező veszélyek legitím fizikai erőszakkal történő elhárítása. A leg súlyosabb helyzetekben azonnal, önállóan és helyesen kell dönteni. Nincs törvény, amelyik képes lenne ehhez recepttel szolgálni. A jog ilyenkor kizárólag a felhatalmazást adhatja meg. A szakmai felkészültség, a hivatáserkölc és a testületi szolidaritás lesz a törvényesség leghatásosabb garanciája. Ehhez kell az a szilárd hierarchikus szervezet, amelyet „csak hierarchiában lehet mozgásban tartani”. Az olyan törvény, amely kizárólag korlátoz, maga lehet hivatali visszaélések okozója.

Sokan tétováságot láttak a rendőrségi törvény több évig elhúzódozó kodifikációjában, mások egyenesen a jogállami kritériumok elutasítására gyanakodtak.

Igaz, a rendőrségről szóló 1994. évi XXXIV. törvényt Boross Péter már miniszterelnökként terjesztette az Országgyűlés elé, de a jogszabály alkotmánybírói kontrollja és időtállósága egyaránt bizonyítja, hogy a garanciák és a szakma alapos ismeretét tükröző technikai normák egyensúlya erősíti a demokratikus jogállam értékrendjét.

Különösen a rendészet kutatói bírálták a fontolva haladó belügyi gyakorlatot, a nyugat-európai minták elutasítását, hiányolták azt a rendszerszemléletet, amelyik a törvényhozás, a kormányzás és az igazságszolgáltatás átfogó reformját vizionálja.

Azóta számtalan végrehajthatatlan stratégia és tervezés nélküli kapkodó döntés igazolta Boross Péter felfogását, ami arra intett, hogy a cselekvőképtelenek nem érdemesek a távoli jövőn töprengenie, modernizálni a működőképes szervezetet lehet. Jól látta, hogy nem létezik egységes európai rendészeti modell, minden nemzetnek a maga hagyományaihoz illeszkedő megoldásokat kell keresnie. Ebben az útkeresésben előfordulhatnak tévedések, amelyeket inkább elkerülni, mint követni érdemes. Ismerte a magyar helyzetet átvilágító Team Consult rendészeti menedzsercég nemzetközi tapasztalatokra támaszkodó diagnózisát, amely szerint rendőrségünk meghatározó erőssége az egységes centralizált felépítés. Az elmúlt két évtizedben több nyugat-európai ország követte ezt a megoldást.

Noha maga mindig büszkén vállalta konzervatív világszemléletét, fogékony volt a globalizáció kihívásaira. Elismerte a nemzetközi együttműködés jelentőségét, belügyminisztersége idején alapították meg a Közép-európai Rendőrakadémiát. Figyelemmel kísérte az elektronikus információs forradalom vívmányait, szorgalmazta, hogy ezek jelenjenek meg a rendészeti területen nélkülözhetetlen nyilvántartási rendszerekben. A környezeti és az ipari fenyegetések méreteit látva első kezdeményezője volt a polgári védelem és a tűzoltóság integrációjának, ami azután napjainkra a katasztrófavédelem kialakításában és a törvényes alapjainak megteremtésében öltött testet.

Boross Péter vallotta, hogy a rossz döntés is jobb a habozó és alárendeltjeit elbizonytalanító felelősségkerülésnél. Persze az igazán kívánatos a jó döntés. Ő belügyminiszterként számos lépését taktikainak minősítette, tudva, hogy a rendészetben gyors megoldásokra van szükség. Irányítási módszereit hajlamos volt egyszerű retorikai fogásoknak tekinteni, amelyeknek nem csupán a rend és a fegyelem megteremtése, hanem az önbecsülés ápolása is a célja volt.

A valóság azonban az, hogy még a mindennapi teendők hosszú sorában is felismerhető volt a miniszter távlatos gondolkodása, az a stratégia, amely a huszonegyedik század rendőrségét a leginkább megbecsült foglalkozások magasságába emelheti. Boross Péter kiváló szónok, de a retorikai fogások hatástalanok maradtak volna, ha azokban nem tükröződik mindenkor hitelesen a művelt polgár, az elkötelezett hazafi demokratikus meggyőződése, az emberség, és a szakmai tudásnak kijáró tisztelet.

Ami az államélet rendszerszemléletű megközelítésének hiányát illeti, arra Boross Péter miniszterelnöki válasza volt a közbiztonság fejlesztésének programját meghirdető 1033/1994. (V. 6.) számú kormányhatározat. Ez a dokumentum nemcsak a rendészet modernizációját, a közigazgatás korszerűsítését, hanem a büntető anyagi és -eljárási jog reformját, a törvényesség és az eredményesség harmóniáját, a nemzetközi együttműködést és az európai értékrend iránti elkötelezettséget hirdette meg. Páratlan a határozat abban is, hogy a politikai ellenfeleknek kompromisszumot kínált a közbiztonság ügyében. Nagyot hibáztak az utódok, amikor elszalasztották ezt a lehetőséget. Húsz év alatt sem sikerült hasonló színvonalú kormányzati tervvel előállni!

Különösen a kriminológusok firtatták a miniszter közbiztonságról vallott felfogását, és hiányolták a társadalmi bűnmegelőzés hatékony támogatását. De nem egyöntetűen. Példának okáért volt, aki a rendőrség leghatásosabb bűnmegelőzési tevékenységét az eredményes bűnüldözésben látta, és vallotta, hogy a társadalom működési zavarainak enyhítése nem rendőri feladat. Mindazonáltal a situációs bűnmegelőzés elképzelhetetlen a rendőrség partnersége nélkül. Boross Péter felfogása hasonló képet mutatott, kiegészítve azzal, hogy az általa képviselt őrprogramra a rendőri bűnmegelőzés szervezeti megalapozásaként tekintett, miközben a lakossági önvédelmet és a civil szerveződések sem becsülte le. Ne feledjük, hogy 1991-ben a legtekintélyesebb támogatója volt a polgárőr mozgalom elindításának.

Még azok közül is, akik egyébként elismeréssel adóznak Boross Péter irányítói képességeinek, számosan vádolják őt a tudományok iránti közömbös-séggel, sőt egyenesen értelmiségiellenes magatartással. Ezek az ítések sok mindent nem tudnak. Nem ismerik imponáló jogtörténeti tájékozottságát, nem értesültek aggodalmairól, amelyeknek akkor adott hangot, amikor a rendőrség meglévő és a jövőben felépítésre váró szellemi hátterét kereste. Tisztában volt ugyanis azzal, hogy ezen a területen a lemaradásunk tetemes és nem lesz egyszerű az élvonalba emelkedni. Ő kezdeményezte rendészeti kutatóintézet létesítését, biztatására indultak el azok az elméleti munkák, amelyek napjainkban a rendészettudomány akadémiai elismeréséhez és a

rendésztudományi kar alapításához vezettek. A rendészet tudósától is elvárta azonban a rendőri munka ismeretét és tiszteletét, nem tűrte a fölényes hangot, megvetéssel fogadta a végrehajthatatlan és csupán a beavatottak által értett nyelven megfogalmazott okoskodást. „Neked *csak* igazad van”, minősítette a gyakorlatot nem segítő teóriákat. A rendészet kutatói azóta maguk is meggyőződhetnek arról, hogy az empiria alapos ismerete és az eredmények gyakorlati alkalmazhatósága nélkül a tudományosság is gyengül.

Miniszterelnök úr kedveli a bölcs mondásokat: „fiatalokat a csatába, öregeket a tanácsba”, emlegette gyakorta. Nálánál fiatalabb nyolcvanöt évest alig találni, nálánál korszerűbben gondolkodó konzervatív nemigen van, szigorúban több az emberség, mint sokak elnéző megbocsátásában. Rögtönző stratégia, akinek gyakorlatra figyelő belügyministersége tanítani való elméletté nemesedett. Szeretnénk, ha sokáig helye lenne abban a bizonyos „tanácsban”.

Budapest, 2013. augusztus 27.

A Belügyi Szemle
szerkesztőségének munkatársai

